

6. Model alimentari: Agricultura

Document de treball

Aquesta és una versió intermitja del document del GT Model Alimentari - agricultura. Està basada en el document de partida que va treballar en JM Mallarach i s'hi incorporen algunes de les propostes rebudes a través del framapad, de les dinàmiques participatives de la sessió de debat del 19/11/2020 o d'altres canals puntuals. En aquesta versió s'han desestimat algunes de les aportacions rebudes, i també se n'han unificat d'altres i modificat part del seu contingut per tal d'encaixar-les amb el conjunt de propostes recollides. Respecte l'anterior versió, algunes de les propostes rebudes han estat de nou redistribuïdes al llarg del document per tal d'encaixar-les al lloc on s'ha considerat més oportú. També s'hi ha afegit informació per part de la XCN de manera posterior a la sessió de debat i, tot i que en bona part correspon a l'adaptació de les propostes rebudes, també incorpora altres propostes identificades a través de converses bilaterals amb persones expertes en diferents àmbits. En **vermell** aspectes a resoldre. El treball de debat i aprofundiment del document de partida ha estat finançat en el marc del projecte *Erasmus+ Setting up a Learning Platform for Access to Land*.

DIAGNOSI

Coneixement

- Bo en el model agrícola intensiu.
- Parcial en conjunt: manca la cartografia de sòls agrícoles de la major part del país, i no hi ha diagnòs de tendències erosives ni qualitatives dels sòls.
- Encara no es disposa del catàleg de varietats locals d'interès.
- Referents: IRTA, INCAVI, Fundació Món Rural; Espai de Recursos Agroecològics, etc.

Estat i tendències

- Alta diversitat potencial.
- Els principals reptes ambientals que ha d'afrontar l'agricultura i ramaderia són la degradació de les masses d'aigua (tant en quantitat com en qualitat), la degradació del sòl (múltiples causes depenent de la zona: llaurat amb grans maquinàries, exposició del sòl, presència de metalls pesants, fitosanitaris i fertilitzants, salinització, etc.) la pèrdua de biodiversitat, el canvi climàtic, la contaminació d'aliments per plaguicides i altres substàncies, i l'alta dependència de combustibles fòssils.

Polítiques

- Dependents de la Política Agrària Comuna (PAC).
- Abunden les polítiques que fomenten la intensificació i la productivitat agrària (més mecanització, més fertilitzants químics, més biocides, menys treballadors), foment dels regadius amb subvencions de la PAC (consumeixen més del 70% de l'aigua fluvial del país).
- Excepcions positives que fomenten qualitat, integració i biodiversitat, en alguns conreus llenyosos, el vi i l'oli (DO, DQ, etc). Programa de Foment de la Producció Agroalimentària Ecològica 2015-2020.
- Pacte Verd Europeu i la Farm to Fork Strategy, que presenta certs objectius de cara al 2030, com: reduir un 50% l'ús i el risc de plaguicides; reduir com a mínim un 20% l'ús de fertilitzants; assolir un 25% de terres agrícoles dedicades a l'agricultura ecològica.
- El Decret Llei de mesures urgents per a l'emergència climàtica, destinat a "eliminar barreres administratives per a la implantació d'energia eòlica i fotovoltaica, i n'agilitza la tramitació", està derivant en molts projectes concentrats en terrenys rurals de comarques ja més explotades per la proliferació d'aerogeneradors, comportant una pèrdua de sòl agrícola disponible i una injustícia ambiental i social sense impacte positiu en l'economia i població local.

FITES

- Transició a l'agricultura ecològica, integrant també models de producció afins com l'agricultura regenerativa, la permacultura o la producció integrada, amb pràctiques agrícoles que minimitzin els insums de recursos naturals i fomentin l'heterogeneïtat dels agro-ecosistemes.
- Millorar l'eficiència energètica de la producció (reduint el consum d'energia fòssil en el cicle), promoure l'eficiència en l'ús de l'aigua, minimitzar els regadius i fer-los sostenibles.

ACCIONS ESTRATÈGIQUES

Marc Normatiu

- Fomentar el desenvolupament de projectes agroecològics en zones en risc d'abandonament pel seu baix potencial agronòmic, a través de les mesures agroambientals, eco-esquemes i d'altres mecanismes, garantint així el manteniment d'espais oberts, l'heterogeneïtat d'hàbitats i els valors del paisatge, i reduint el risc d'incendis.

- Fomentar les mesures per a la conservació i restauració de basses, sèquies, boscs, franges herbàcies i murs de pedra seca en espais agraris, a través de les mesures agroambientals, eco-esquemes i d'altres mecanismes, promovent així la biodiversitat i determinats processos ecològics.
- Fomentar el desenvolupament de projectes agroecològics de secà, a través de les mesures agroambientals, eco-esquemes i d'altres mecanismes, promovent així el manteniment de determinats hàbitats i la resiliència davant l'escassetat d'aigua.
- Desenvolupar normativa regulatòria dels mètodes per al control d'aus i altres espècies considerades perjudicials per als conreus. Introduir sistemes integrals i més respectuosos amb la fauna i població.
- Alinear la futura Llei d'Agricultura Sostenible amb allò estipulat a la Disposició final Novena de la Llei 16/2017 de canvi climàtic i amb altres polítiques i plans (*Farm to Fork Strategy*, *Estratègia del patrimoni natural* i la biodiversitat, etc.). Això implica no donar continuïtat al tarannà actual (certificació d'agricultura sostenible), que pot resultar insuficient i redundat de cara a fomentar una transició agroecològica. Cal, en canvi, executar, a través o no d'una nova llei, mecanismes per a:
  - Fomentar i acompanyar la reconversió a ecològic, facilitant també els processos administratius de la certificació i reduir-ne notablement les despeses.
  - Donar suport a la petita pagesia engegant infraestructures compartides (escorxadors, obradors, transport d'aliments i d'animals).
- En el marc de la nova PAC, dissenyar les intervencions regionals d'una manera coherent i ambiciosa pel que fa la transició agroecològica, definint mesures rellevants, efectives i pressupostàriament adequades. Realitzar un seguiment i avaluació de la seva efectivitat de conservació i de la seva contribució a l'adaptació al canvi climàtic.
- **Desincentivar els conreus farratgers i promoure els alimentaris,** en relació amb un possible Pla de Reducció de la Ramaderia Intensiva Industrial.
- Assolir una llei que reguli l'ús de transgènics, reprenent l'àmpliament consensuada proposició de llei de l'any 2008.
- A nivell municipal: fomentar models agroecològics, prioritzant els espais periurbans: foment d'horts i vergers urbans i periurbans i foment de plantes comestibles en jardins urbans, amb suport, col·laboració i participació ciutadana; posar a disposició terres agrícoles públiques per desenvolupar projectes agraris amb garanties, encarats a satisfer necessitats territorials. Això implica també facilitar l'accés a aquesta informació, fent pública la cartografia de sòls de titularitat municipal.
- A nivell estatal: **aplicació del sistema de control de la producció agrària ecològica i millorar la coordinació entre Comunitats Autònomes.**

- A nivell europeu: treure l'alimentació de l'OMC i dels Tractats de Lliure Comerç, exigir condicions ambientals, laborals i de control fitosanitari als productes importats i prohibir el dumping en l'exportació a tercers països; continuar les aliances amb altres sectors socials europeus per seguir insistint en canviar i influir en la PAC; ampliar i uniformitzar la informació obligatòria en l'etiquetatge dels productes alimentaris, especialment en cadenes de distribució llargues.

Fiscalitat

- Gravar fiscalment les empreses de productes fitosanitaris nocius per a la salut i el medi ambient, així com els adobs químics, a fi de sufragar les externalitats generades per la indústria química (recollida de residus de plàstic, malalties de la població, contaminació de la terra o de l'aigua...).
- Reduir la fiscalitat dels productes fitosanitaris de baix risc.
- Internalitzar els costos reals de l'aigua en els regadius.

Governança i fiscalització

- Fomentar la figura professional de les dietistes-nutricionistes en el disseny de polítiques agràries i alimentàries.
- Crear un mecanisme de supervisió efectiu del malbaratament alimentari.
- Recuperar la figura de l'agent d'extensió agrària dependent de l'administració enfront al comercial d'insums com a principal assessor de la pagesia.

Educació, recerca i sensibilització

- Instar als centres de recerca i universitats a desenvolupar línies de recerca aplicada que reforcin la consecució dels punts esmentats en aquest document. Entre d'altres, cal treballar conjuntament amb les entitats del tercer sector per tal de:
  - Conservar tota l'agrobiodiversitat del país (inventaris + salvaguarda) i fomentar els bancs genètics i de llavors de varietats tradicionals.
  - Investigar i fomentar l'ús de varietats vegetals que puguin fer front a les previsions climàtiques.
  - Catalogar el banc genètic i de llavors de varietats tradicionals, i la seva promoció com a estratègia d'adaptació al canvi climàtic.
  - Investigar i facilitar l'adaptació i implementació de pràctiques agrícoles coherents amb les previsions climàtiques.
  - Monitoritzar i avaluar els impactes del model de producció i consum d'aliments sobre l'estat de conservació de la biodiversitat, sobre l'estat dels recursos edàfics i hídrics i sobre la capacitat de resiliència de Catalunya davant el canvi climàtic.
  - Compartir i socialitzar totes les recerques amb el territori.
- Facilitar l'accés a informació clau per a la dinamització de projectes agroecològics i la custòdia del territori, tal com la cartografia de sistemes agraris d'alt valor natural.

- Potenciar l'agricultura social com a estratègia educativa, de sensibilització i integració.
- Fomentar horta urbana i espais verd comestibles dins la trama urbana. Naturalitzar espais urbans.
- Promocionar els horts ecològics als centres escolars per afavorir les vocacions professionals en el sector agrari.
- Fomentar els grups de consum en zones més urbanes.

REFERÈNCIES

- Puig, J & Sans, R. (2018). La transició energètica del segle XXI (TE21): una oportunitat per al món rural. *Temes Rurals*, Fundació Món Rural, núm. 1-2018. pag. 57-73.
- Pla Estratègic de Recerca, Innovació i Transferència (R+I+T) Agroalimentàries de Catalunya (2013-2020),
- Pla d'acció per a la biodiversitat cultivada - 2013 (en revisió)
- Programa de Foment de la Producció Agroalimentària Ecològica 2012-2014
- Josep Montasell (2018) Els espais agraris a Catalunya, 1978-2018. IEC: Natura ús o abús? 40 anys després.

Experts consultats

Josep Maria Mallarach

Eduard Trepal

Josep Montasell

Marc Costa

Marta Guadalupe

Josep Lluís Espluga

Ester Vivas

Ricard Espelt

Verónica Roufiol

Ferran Pauné